

INVESTIGACIÓ HISTÒRICA

1428: l'any que la terra va tremolar

El geòleg Valentí Turu i l'historiador Carles Gascón troben a la Vall del Valira traces documentals del terratrèmol més devastador mai registrat al nord-est peninsular

A. L.
LA SEU D'URGELL

L'historiador Joan-Lluís Ayala ha passat recentment llista a les catàstrofes naturals registrades al Principat a partir del segle XVI. Aiguats, grans nevades, pluges torrencials, focs, ventades, congestes, esllavissades... Algunes de ben mortíferes, com ara l'allau que l'abril del 1718 va causar cinc víctimes mortals a la zona de la Portelleta, a l'entrada de Soldeu. I d'altres de devastadores, com la revinguda del 1772, que va destruir el pont de la Tosca i que Ayala no dubta a qualificar -tot i que no en consta el nombre de víctimes- com el pitjor desastre natural que ha patit mai el país. Sobtava en aquesta fascinant relació l'absència de terratrèmols. Fins i tot el del 2 de febrer del 1428, el més devastador que s'hagi registrat mai a Catalunya, i el del 1 de novembre del 1755, que va destruir Lisboa, semblaven haver passat de llarg. O no haver-s'hi atrevit a entrar. Com si un disseny diví hagués preservat aquest racó de món dels periòdics accessos d'ira de la mare naturalesa. Ja aleshores advertia el mateix Ayala de la possibilitat que sí, que s'haguessin produït en temps més o menys recents sismes que no van deixar petja en els arxius que ell havia consultat i que per tant havien escapat al seu olfacte.

I tenia tota la raó. Perquè Andorra no és terra lliure de terratrèmols. En absolut. El geòleg Valentí Turu i l'historiador Carles Gascón han documentat els efectes que el sisme de 1428 va tenir a la Vall del Valira: es van ensorrar les naus, el campanar i la torre de l'església de Sant Serni de Tavèrnoles. El monestir no es va recuperar mai, fins al punt que un segle i mig després, el 1592, el papa Climent VIII suprimeix el cenobi i converteix el que queda de l'església en la parroquial d'Anserall. Una tesi que defensen a l'article *Pont Trencat: la seqüència sísmica de 1427-1428 a la*

Vall de la Valira -publicat recentment al primer número de la revista *Interpontos*- i que exposaran a la Reunió Nacional del Quaternari que tindrà lloc entre el 4 i el 6 de juliol al Centre de Congressos. I una tesi que, a més, obligarà a revisar la interpretació acadèmica del terratrèmol del 1428, que va tenir l'epicentre a Camprodon i es va sentir fins i tot a Saragossa. Fins ara, diu Gascón, es pensava que Puigcerdà marcava el límit de la zona on el sisme va exhibir tot el seu poder destructor. Segons les cròniques, en aquesta vila va causar entre 100 i 300 víctimes, en ensorrar-se la volta de l'església del convent de Sant Francesc on en el moment del terratrèmol -es veu- s'estava dient Missa. Cap notícia de les conseqüències del moviment de Puigcerdà cap aquí.

LA TESI DE GASCÓN I TURU

«L'esllavissada de pont trencat i la ruïna de Sant Serni podrien haver estat ocasionats pel sisme de 1428»

El cert, però, és que el terratrèmol del 1428 no va passar de llarg. La pista la va donar Turu, que en estudiar les terrasses fluvials del Valira va localitzar a la zona del Pont Trencat, al traçat antic de la N-260, una esllavissada d'origen sísmic que va datar entre el 1424 i el 1456. Una forquilla temporal que coincidia amb la sèrie de terratrèmols del 1427 i el 1428. Amb aquesta prova geològica a les mans, Gascón va posar fil a l'agulla. Però, ¿on buscar-ne la petja documental, si s'han perdut -i ja és mala sort- les actes de les visites parroquials girades al bisbat d'Urgell precisament entre el 1312 i el 1545, actes que són la font canònica per estudiar el terratrèmol del 1428 perquè

► Restes de les naus de Sant Serni, molt probablement ensorrades a conseqüència del terratrèmol del 1428.

► Transsepte del temple; la volta, ara reconstruïda, no va resistir el sisme.

-diu l'historiador- donen exacta constància de l'estat de conservació de les esglésies de la diòcesi? Amb ull clínic, Gascón va buscar una institució susceptible d'haver deixat documentació d'aquest període. Descartat l'arxiu municipal de la Seu, pendent de catalogació, es va submergir en el diplomatar de Sant Serni de Tavèrnoles publicat per Cebrià Baraut. I la va clavar: un document del 1500 apunta que cal reparar la part de l'església que queda dempeus després del terratrèmol que la va destruir. Un altre del 1534 insisteix que no s'hi pot dir Missa «a causa del terratrèmol que la va ensorrar i aruïnar». És veritat, admet Gascón, que ni l'un ni l'altre concreten la data del sisme que havia arruïnat Sant Serni. Però també que des del 1430 -dos anys després de la catàstrofe- abunden les referències al pèssim estat de conservació del monestir benedictí, amb notícia de les voltes de canó ensorrades i de l'ensulsiada del claustre i de les dependències monacals. El 1441 només hi viu el guardià, i l'altar major queda a la intempèrie. El 1479 consta que el campanar està aterrat.

El que dura un Avemaria

Altres indicis avalen la tesi que al primer terç del segle XV es va produir a la zona un sisme catastròfic. El Manual de protocols del capítol de la catedral de la Seu conserva una nota datada el 29 de desembre del 1437

Passa a la pàgina següent

VIU LA GRAN REVETLLA DE SANT JOAN A ENCAMP!!

22 h - Encesa de la foguera amb els **Fallaires d'Encamp** a la plaça dels Arínsols.

22.15 h - Espectacle de foc amb **Foc a la Carta** a la plaça dels Arínsols.

23.30 h - Concert amb **CAMELA** al Prat Gran. Entrada 5 euros.

I després... la festa continua al Prat Gran amb **discomòbil** fins a la matinada!

I els dies 25 i 26 de juny no et perdís la **FESTA DEL POBLE** amb un munt de sorpreses!

encamp
CULTURA

www.encamp.ad
Tel. 731490